

„Nekřesej do kaše, křesej do troudu...“

200 let od narození Karla Havlíčka (1821–1856)

I.

„Jest tisícero cest, na kterých můžeme působiti a přispívati ke konečnému vítězství našich zásad, k vítězství strany národní: každá dobrá česká kniha, každý dobře sepsaný článek jednající o čemkoli užitečném, každé zlepšení v průmyslu, hospodářství ... každá nová vědomost a zkušenost, kterou některý z nás z ciziny domů přinese... , každý dobrý skutek, který v okolí svém kdo učiníme, každá taková věc je hřebíčkem do truhly absolutismu...“

(Slovan 14. 8. 1851)

II.

Zrušení cenzury a svoboda slova, které v březnu 1848 vzbudily obrovské naděje, netrvaly dlouho, byly omezovány: zákonnými nařízeními, stavy obležení atd. V roce 1851 byla rozšířena pravomoc správních orgánů vykonávajících dohled nad tiskem. Nařízení ze dne 6. července 1851 vzniklo jako reakce na působení Havlíčkova *Slovana*, vycházejícího od května 1850 mimo stav obležení v Kutné Hoře. Usnadňovalo administrativní represí periodického tisku za použití nové instituce dvou výstrah a následného zastavení časopisu v případě jeho nepřátelského zaměření vůči trůnu, státní jednotě a integritě, náboženství, veřejným mravům či společenským zásadám, či pokud bylo vydávání časopisu neslučitelné se zachováním veřejného klidu a pořádku. Toto opatření znamenalo velký průlom do dosavadního principu tiskového práva, připouštělo totiž porušení zásady soudní kontroly. Vláda mohla vystupovat proti každému náznavu opozičního postoje a každý list umlčet. Během několika měsíců přestala vycházet většina opozičních časopisů v monarchii, Havlíčkův *Slovan* (Kutná Hora), *Giornale del Trentino*, linecký *Oberösterreichische Gemeindeblatt*, brixenské noviny *Harfe und Zither* či štýrský list *Urchristentum*, když jejich redaktoři vesměs po druhé obdržené výstraže raději sami vydávání listů zastavili. Udělal to i Karel Havlíček v citovaném článku Konec.

III.

Michael Wögerbauer, Petr Píša, Petr Šámal, Pavel Janáček a kol., *V obecném zájmu. Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749–2014*, Praha 2015.

